

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA KAFEDRASI

**ZAMONAVIY PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR
TENDENSIYALARI**

**XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN
2024-yil 20-aprel**

Buxoro – 2024

BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI

“ZAMONAVIY PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR TENDENSIYALARI”

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI
TO'PLAMI

2024 - yil, 20 - aprel

www.buxdu.uz

	psixologik xususiyatlari
250	<i>Ashrapov Nodirbek Namozovich</i> Pedagogical-psychological features of the formation of cognitive activity in adolescents
253	<i>Qodirova Dilnoza Murtazoyevna</i> Bo'lajak psixologlarda kommunikativ kompetentlik namoyon bo'lishining pedagogik-psixologik jihatlari
	5-SHO'BA AMALIYOTCHI PSIXOLOGLARNI ILMIY-INNOVATSION VA IJODIY FAOLIYATGA YO'NALTIRISH MUAMMOLAR
257	<i>Rustamov Shavkat Shuxratovich</i> Ilmiy innovatsion kompetentligini rivojlantirishning metodologik asoslari
260	<i>Muxammadiyeva Kamuna Orifxon qizi</i> Zo'ravonlikka duch kelgan oilalarning farzandlarida psixologik holatlar klassifikatsiyasi
262	<i>Narzиеva Шахноза Рустамовна</i> Значение эмоционального интеллекта в социально-психологической адаптации подростков с девиантным поведением
265	<i>Tursunova Mohinur Bahadir qiz</i> Psychological characteristics of the psychologist's professional activity in primary education
267	<i>Akhmadov Nazir Rakhmatovich</i> Socio-psychological causes of the phenomena of disadaptation in the behavior of adolescents
272	<i>Зарипова Зилола Эркин кизи</i> Религиозное образование и хадисы - как психолого-педагогический аспект формирования личности
275	<i>Ражабова Гузал Зарифовна</i> Роль фольклора и фольклориздания в развитии молодежи
277	<i>Муродова Мавжуда Ражабовна</i> Особенности развития эмпатических способностей
280	<i>Nusratova Mexriniso Baxshilloyevna</i> Psixologlarda altruizmning o'ziga xos psixologik jhatlari
283	<i>Abdulloyev Komiljon Fayzulloyevich</i> Socio-psychological determinants of interaction in entrepreneurial activity
285	<i>Ахмедов Фарҳад Фуқатович</i> Профессиональные психологические проблемы у сотрудников органов внутренних дел
288	<i>Мухслисов Содикдҷон Саидҷонович</i> Информатика развитие организационно-педагогической компетентности у педагогов
290	<i>Ортиқов Сирожиддин Саъдуллаевич</i> Социально - психологические детерминанты формирования правосознания и знаний
293	<i>Umarova Dilora Turobovna</i>

- Social interactions: peer interaction, collaborative learning experience, and supportive relationships with teachers and family members contribute to adolescent cognitive development. Social interaction gives adolescents the opportunity to communicate, discuss ideas, share perspectives and learn from the experiences of others.

3. Integration of pedagogical and psychological characteristics:

In order to effectively support the formation of cognitive activity in adolescents, teachers and psychologists must combine pedagogical and psychological characteristics in their practice. By creating an interesting learning environment that fosters critical thinking, problem-solving, and collaboration, teachers can assist in adolescent cognitive development. In addition, by addressing psychological factors such as motivation, self-management, metacognition, and social interaction, teachers can increase adolescents' cognitive ability and promote lifelong learning skills.

Therefore, the teacher must form perseverance in the students in overcoming both the Will and the difficulties faced. The relationship developing during the lesson creates a (favorable or unfavorable) microclimate for the lesson. They affect the course of the student's educational activities, affect the mood of the student, make him anxious (joyful, sad, fear, etc.).

List of used literature

1. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
2. Piaget, J. (2000). *The psychology of intelligence*. Routledge.
3. Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press.
4. Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
5. Zimmerman, B.J., & Schunk, D.H. (2011). *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives*. Routledge.
6. Deci, E.L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
7. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
8. Darling-Hammond, L., & Bransford, J. (Eds.). (2005). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. John Wiley & Sons.
9. Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
10. Darling-Hammond, L., & Cook-Harvey, C.M. (2018). *Educating the whole child: Improving school climate to support student success*. Learning Policy Institute.

**BO‘LAJAK PSIXOLOGLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIK NAMOYON
BO‘LISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI**

Qodirova Dilnoza Murtazoyevna

Buxoro davlat universiteti Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida o‘qituvchisi

Zamonaviy psixologiya fanida amaliyotchi psixologlar kommunikativ kompetentlik kompetentligi muammosini o‘rganishga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlarni o‘rganar ekanmiz, ulardagi kommunikativ kompetentlik kompetentlik metodologiyasiga dahldor ayrim psixologik

xususiyatlarni nazariy jihatdan izohlashga harakat qildik. Ilmiy adabiyotlarning tahliliga qaraganda, kommunikativ kompetentlik kompetentlikni aniqlashga doir tadqiqotchilar tomonidan turli yondashuvlar mavjud.

V.I.Baydenko ta'kidlaganidek, so'nggi paytlarda "kompetentlik" atamasi o'qitish sifatining integrativ xususiyatlarini ifodalashga xizmat qiluvchi va ta'lim jarayoni kategoriyasining natijasi vazifasini bajaradi. U G'arb ta'lim (pedagogik) va kvalimetrik ilmiy-nazariy va amaliy ishlanmalarda qo'llaniladi. Kompetensiya maqsadlarni belgilashning yangi turi ta'lim tizimlarini loyihalashtiradi. Bu mohiyatan, bozor qiymatiga e'tibor qaratadigan bitiruvchilarning ijtimoiy tayyorgarligini tashqi baholashga baholashning faqat (yoki asosan) akademik normalaridan o'tishni belgilaydi.

Shuni ta'kidlash kerakki, mahalliy va xorijiy adabiyotlarda «Kompetentlik» tushunchasini ta'riflashga yagona yondashuv mavjud emas. Kompetentlik so'zining ma'nosi lotinchadan olingan bo'lib, «sompeto» «erishayapman, munosibman» degan ma'nolarni anglatadi hamda malum faoliyat turidan xabardorligini bilishini bildiradi. «Kompetensiya» atamasi faoliyatda mujassamlangan psixologning kompetentligi, biror kishi yaxshi xabardor bo'lgan soha yoki masalada shaxsning amaliy layoqatliligi hamda kommunikativ kompetentlik qobiliyatning tizimli rivojlanganlik darajasini anglatadi.

Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, **kompetensiya** – samarali ish jarayonining asosida yotgan insonlarning o'zgaruvchan kayfiyat va o'zini tutish holatining o'lchanishidir. Shunday qilib, bo'lg'usi o'qituvchi-pedagog ish jarayonining samarasi, uning samarali xulq ko'rsatkichidan kelib chiqadi.

Misol uchun, «samarali qaror qabul qilish» kompetensiyasi quyidagi xulq turlariga **klaster** shaklida bo'linishi mumkin:

- a) zarur bo'lgan ma'lumotlarni to'plash;
- b) mavjud alternativ imkoniyatlarni baholash;
- v) yechimni ishlab shiqish;
- g) mavjud ma'lumotlardan mantiqiy xulosalarning kelib chiqishi va hokazo

Shunday qilib, **kompetensiya** – bu baholanishi mumkin bo'lgan, kuzatilayotgan xatti-harakatning klasteridir. Buni biz bo'lg'usi o'qituvchi-pedagogning qobiliyatlari, qiziqishlari, motivatsiyalarining namoyon bo'lishi misolida ko'rishimiz mumkin.

Mashhur rus pedagog-psixologi O.A.Kozireva o'z ilmiy tadqiqotlarida kommunikativ kompetentlik yuksalish bosqichlari va kommunikativ kompetentlik kompetentlik rivojlanishini qiyoslab o'rgangan. Uning talqinicha, kommunikativ kompetentlik yetuklikning 3 ta bosqichi bo'lib, ularning har biri «*anglanmagan kompetentsizlik* → *anglanilgan kompetentsizlik* → *anglangan kompetentlik*» ko'rinishidagi kommunikativ kompetentlik kompetentlikni namoyon etadi.

"Kompetentlik" tushunchasi dastlab kognitiv psixologiya sohasi vakillari tomonidan qo'llanila boshlagan. Ushbu tushuncha shaxsning o'zini-o'zi anglashi, o'z-o'zini hurmat qilishini belgilovchi omil bo'lib hisoblanadi va shaxsning umumiy xususiyatlari hamda uning kommunikativ kompetentlik faoliyati xususiyatlaridan ko'ra ko'proq bog'liqligini bildiradi. Ijtimoiy psixologiyaga oid nazariyalarda "kompetentlik" tushunchasi aniq bir kasbga xos sifatlar, har bir shaxs erishishi lozim bo'lgan xususiyatlar deb qaraladi.

I.I.Bondarenko ushbu soha mutaxassislari matematik kompetentligi tarkibini, jumladan, umumiy madaniy, kognitiv, motivatsion, amaliy, pragmatik komponentlarini aniqladi. Sohada

faoliyat olib borayotgan matematik kompetentligini rivojlantirishda amaliyotga yo'naltirilgan quyidagi o'qitish usullarini aniqladi:

- Mantiqiy fikrlash operatsiyalarini faoliyatning yuqori darajasidagi vaziyatlarda foydalanish;

- faoliyatning sarmahsulligiga matematik talqin orqali erishish;

- ijtimoiy muammolarni o'rganishda matematik modellashirish usullaridan foydalanish;

Amaliyotchi psixologlar kommunikativ kompetentligini rivojlanishida muloqot usullardan foydalanishning ahamiyatini amaliy jihatdan o'rganish, ijtimoiy psixologik muammo sifatida o'rganishga qaratilgan ilmiy-nazariy manbalarni tadqiq etish, amaliyotchi psixologlar kommunikativ kompetentligiga xizmat qiluvchi omillar haqida batafsilroq mushohadalar yuritish imkonini beradi. Bu imkoniyat esa amaliyotchi psixologlar shaxsini, uning kommunikativ kompetentligini yanada chuqurroq tadqiq qilish uchun zamin yaratadi. O'rganilgan ilmiy adabiyotlar tahlili, bugungi kunda muhim bo'lgan kommunikativ kompetentlik omillarini tajribaviy tadqiq qilish muqarrarligini ko'rsatdi. Amaliyotchi psixologlarning kommunikativ kompetentlik va uning shaxs faoliyatidagi o'mini o'rganish muammosining mavjudligiga ehtiyoj sezilmoqda. Ushbu muammoni har xil madaniy muhitda, kommunikativ kompetentlik rivojlanish darajasi bilan uzviyligini tahlil qilish esa yangi ilmiy ma'lumotlarni taqdim etishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Afanasev V.G. Proektirovanie pedagogicheskix texnologiy // Visshee obrazovanie v Rossii. – 2001. № 4. – S. 147-150.
2. Babanskiy Yu.K. Izbrannie pedagogicheskie trudi. – M.: Pedagogika, 2008. – 500 s.
3. Baydenko V.I. Obrazovatelniy standart, teoreticheskie i konseptualnie osnovi (opit sistemnogo issledovaniya). Avtoreferat diss. . d.p.n. – M., 2003. – 38 s.
4. ZJ Axmedova Positive aspects of the communicative psychological effect of social networks on the individual Asian Journal of Research in Social Sciences and ..., 2022
5. A.Z.Djamilovna STUDY OF THE FORMATION OF CRIME MOTIVATION IN ADOLESCENTS AS A PROBLEM OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH, I.H.Bakhtiyorovna - ResearchJet Journal of Analysis and Inventions, 2022